

**RAPORT Z DZIAŁAŃ DIAGNOSTYCZNYCH
W RAMACH PROGRAMU
PODLASKI POMOST KULTURY W 2017 R.**

Autor raportu:

dr Maciej Białous

Przeprowadzenie badań:

dr Małgorzata Skowrońska, dr Maciej Białous / Fundacja SocLab

Wstęp

Niniejszy raport prezentuje wnioski z działań diagnostycznych wykonanych w ramach programu Podlaski Pomost Kultury w 2017 r. Po przeprowadzeniu kompleksowego badania służącego diagnozie edukacji kulturowej w województwie podlaskim przez Fundację SocLab w ramach pierwszego roku funkcjonowania projektu Podlaski Pomost Kultury w 2016 r.¹, niniejsza publikacja skupia się jedynie na wybranych wątkach. Przede wszystkim dotyczyć będzie ona kwestii współpracy między podlaskimi podmiotami zaangażowanymi w edukację kulturową obecnie i w przyszłości – poruszone zostaną m. in. wątki związane z potrzebami i oczekiwaniami podmiotów, a także z dotychczasową współpracą z Wojewódzkim Ośrodkiem Animacji Kultury w Białymstoku (WOAK), operatorem programu Bardzo Młoda Kultura / Podlaski Pomost Kultury w regionalnym polu kultury. Wyniki badania mogą więc w założeniu stanowić punkt wyjścia do refleksji i optymalizacji pracy zarówno WOAK, jako instytucji sieciującej i pobudzającej edukację kulturową w województwie podlaskim, jak i innych podmiotów zaangażowanych w te działania. W badaniach poruszano również kwestie związane z uczestnictwem w kulturze oraz oceną regionalnej oferty kulturalnej, co z kolei może być przyczynkiem do łączenia działań z zakresu edukacji kulturowej z tradycyjnie rozumianymi wydarzeniami kulturalnymi.

Raport składa się z dwóch zasadniczych części. W pierwszej z nich zostały omówione wyniki badania kwestionariuszowego przeprowadzonego za pośrednictwem Internetu (technika CAWI) wśród odbiorców kultury oraz osób zajmujących się edukacją kulturową. Druga część to umówienie wywiadów jakościowych; indywidualnych – z odbiorcami działań WOAK oraz grupowego – z pracownikami tej instytucji.

¹ M. Białous, Ł. Kiszkiel, M. Skowrońska, K. Sztop-Rutkowska, *Diagnoza stanu edukacji kulturowej w województwie podlaskim*, Białystok 2016.

Badanie edukatorów kulturowych oraz odbiorców kultury – kwestionariusz internetowy

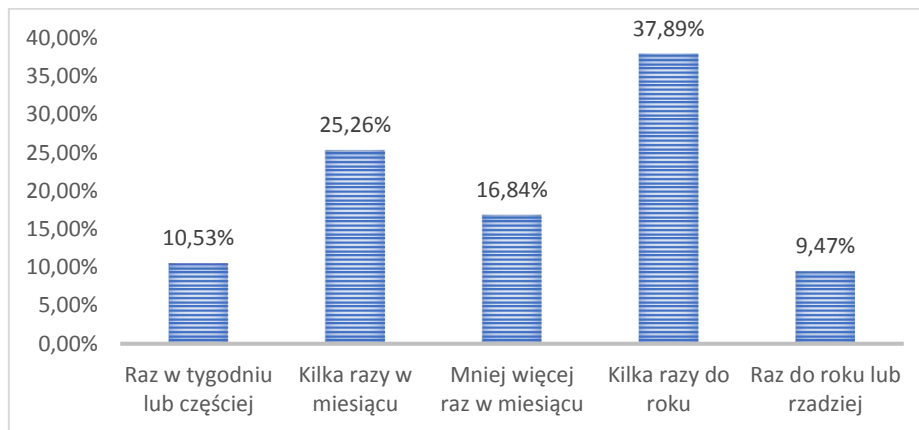
Zaproszenia do udziału w kwestionariuszu zostały rozesłane drogą internetową do podmiotów zajmujących się animacją i edukacją kulturalną w województwie podlaskim² oraz – poprzez instytucje partnerskie WOAK – do internautów subskrybujących newslettery instytucji kultury w regionie. Badanie zostało przeprowadzone we wrześniu 2017 r. Uzyskano łącznie 190 wypełnionych formularzy ankiet. Badanie nie zostało przeprowadzone na próbie reprezentatywnej, w związku z czym jego wyników nie można uogólniać na mieszkańców województwa podlaskiego. Jest to wyłącznie obraz badanej grupy, który w wielu aspektach może odzwierciedlać opinie i postawy mieszkańców regionu zainteresowanych uczestnictwem w kulturze, nie da się jednak ustalić precyzyjnie w jakim stopniu.

Dzięki pytaniom metryczkowym ustalono, że grupa osób, która wzięła udział w badaniu jest wyjątkowo jednolita. 81% respondentów stanowiły kobiety, 84,7% osoby z wykształceniem wyższym. 75,8% badanych to osoby, które zawodowo, przynajmniej w pewnym stopniu związane są z sektorem kultury lub edukacją kulturową. 37,9% badanych jest zatrudniona w instytucjach kultury; 30% w placówkach oświatowych; 14,2% w organizacjach pozarządowych zaangażowanych w sferę kultury (część z nich pracuje jednocześnie w kilku podmiotach). 24,2% badanych nie była związana zawodowo z kulturą. Homogeniczność grupy nie pozwala niestety na dokonywanie zasadnych porównań wewnątrz grupy badawczej, dlatego przedstawione niżej wyniki będą przede wszystkim określały liczebność pewnych deklaracji i opinii.

W pierwszej kolejności badani zostali zapytani o częstotliwość ich udziału w wydarzeniach kulturalnych w regionie. Respondenci, zgodnie z oczekiwaniami, okazali się grupą deklarującą aktywne uczestnictwo w kulturze. Ponad połowa (52,6%) korzysta z oferty kulturalnej przynajmniej raz w miesiącu, a tylko niecałe 10% robi to nie częściej niż raz do roku. Co dziesiąty z badanych deklarował uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych przynajmniej raz w tygodniu. Z pewnością wynika to z faktu, że były to w większości osoby zawodowo zaangażowane w kulturę, a więc uczestnictwo w różnorodnych imprezach mogło należeć również do ich obowiązków.

² Skorzystano z bazy danych obejmujących instytucje kultury, placówki oświatowe oraz organizacje pozarządowe zaangażowane w sprawy kultury w województwie podlaskim.

Wykres 1. Częstotliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych w regionie

Źródło: opracowanie własne

Następnie respondenci zostali zapytani o ogólną ocenę oferty kulturalnej w regionie, uwzględniając trzy podstawowe obszary – miejscowość lub gminę, w której respondent zamieszkuje, powiat oraz całe województwo. Nie jest zaskoczeniem, że badani czuli się najbardziej kompetentni do oceny oferty kulturalnej w swoim najbliższym otoczeniu (najmniejszy odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć”). Ocena oferty była pozytywna na wszystkich poziomach, dla powiatów wskazania pozytywne wyniosły 51,4% z ogólnej liczby respondentów; dla miejscowości lub gminy 60,5%; dla całego regionu aż 67%. Warto zwrócić uwagę na wysoką ocenę oferty w regionie – ten poziom samorządu terytorialnego otrzymał zarówno największą liczbę wskazań pozytywnych jak i najmniejszą negatywnych. Oczywiście, wydaje się, że pytanie o cały obszar województwa dotyczyło w mniejszym stopniu indywidualnych doświadczeń badanych, a raczej pewnego wyobrażenia o regionalnej kondycji kultury, którą badani, przynajmniej częściowo czerpali w sposób zapośredniczony, np. poprzez media. Mówiąc prościej, wydaje się, że to pytanie dotyka kwestii wizerunku kultury w regionie i odpowiedzi wskazują, że jest to wizerunek dobry. W tym kontekście ciekawe jest, że wśród respondentów mieszkających w Białymstoku, czyli regionalnym centrum kulturalnym, wskazania „słabo” lub „bardzo słabo” wzrosły i wyniosły aż 11,5%. Może to sugerować, że z perspektywy aspiracji kulturalnych badanych białostoczan, oferta stolicy regionu niekoniecznie jest zadowalająca. Wyniki odpowiedzi na to pytanie zostały zestawione w tabeli poniżej.

Tabela 1. Ocena oferty kulturalnej w regionie

Obszar	Ocena oferty			
	Dobrze lub bardzo dobrze	Przeciętnie	Słabo lub bardzo słabo	Trudno powiedzieć
W swojej miejscowości/gminie	60,5%	23,2%	14,1%	2,2%
W swoim powiecie³	51,4%	27,1%	14,3%	7,5%
W województwie podlaskim	67,0%	19,9%	6,3%	6,8%

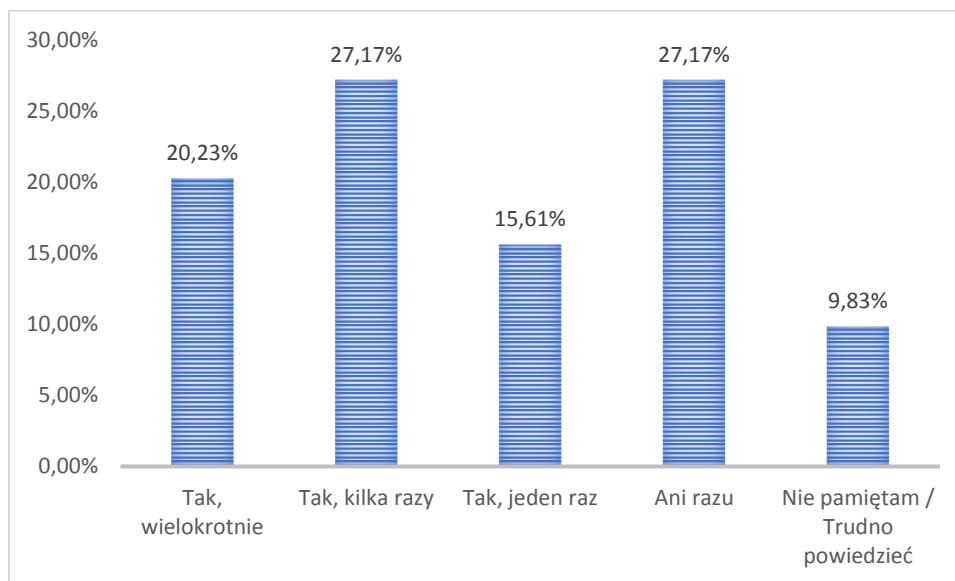
Źródło: opracowanie własne

Cała bateria pytań w kwestionariuszu została poświęcona Wojewódzkiemu Ośrodkowi Animacji Kultury w Białymstoku. Wynika to przynajmniej z dwóch przyczyn. Po pierwsze WOAK jest wojewódzką instytucją kultury, będącą ważnym aktorem w tej sferze, zarówno w Białymstoku jak i całym regionie. Po drugie, WOAK jest operatorem programu Bardzo Młoda Kultura / Podlaski Pomost Kultury, przyjmując tym samym na siebie obowiązki związane z upowszechnianiem edukacji kulturowej w regionie, usieciowieniem podmiotów zaangażowanych w działania z zakresu edukacji i animacji kultury, rozdzielaniem środków grantowych itp. Pytania w kwestionariuszu miały na celu ustalenie jaki jest wizerunek WOAK oraz pożądane przez otoczenie (partnerów, odbiorców oferty kulturalnej i inne osoby zaangażowane w tę sferę) kierunki jego rozwoju.

91% respondentów deklaruje, że zna instytucję pod nazwą Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury w Białymstoku. Tak wysoki wynik nie jest zaskoczeniem biorąc pod uwagę charakter badanej grupy. Ciekawszy do prześledzenia wydaje się natomiast rozkład odpowiedzi na pytanie o korzystanie z oferty kulturalnej przygotowywanej przez WOAK. Został on zaprezentowany na poniższym wykresie.

³ To pytanie nie dotyczyło mieszkańców miast na prawach powiatu, tj. Białegostoku, Suwałk i Łomży.

Wykres 2. Częstotliwość korzystania z oferty kulturalnej WOAK.

Źródło: opracowanie własne

Blisko połowa badanych osób (47,4%) zadeklarowało, że przynajmniej kilkakrotnie skorzystali z oferty WOAK, z tym że odsetek ten spada do 35,5% w przypadku badanych mieszkających poza Białymstokiem. Ponad jedna trzecia badanych spoza stolicy województwa (36,5%) ani razu nie skorzystała z oferty WOAK.

Osoby, które w ciągu ostatniego roku przynajmniej raz skorzystały z oferty tej instytucji zostały poproszone o podanie nazw wydarzeń, w których uczestniżyły. Duża część odpowiedzi na to pytanie stanowiły ogólnikowe deklaracje, w rodzaju: „wystawy”, „warsztaty”. W tabeli poniżej zawarto natomiast zestawienie najpopularniejszych odpowiedzi precyzyjnie odnoszących się do konkretnych wydarzeń.

Tabela 2. Uczęszczanie na wydarzenia organizowane przez WOAK

Nazwa wydarzenia	Liczba wskazań	Odsetek badanych
Podlaska Oktawa Kultur	62	39,7%
Podlaski Pomost Kultury	24	15,4%
Festiwal Piosenki Literackiej im. Ł. Prus	13	8,3%
Koncert zespołu Dikanda	4	2,6%
Warsztaty tańców tradycyjnych	4	2,6%
Paleta Kultur Podlasia	4	2,6%
Noc Muzeów	4	2,6%

Źródło: opracowanie własne

Tabela jednoznacznie wskazuje, że najpopularniejszym wśród respondentów wydarzeniem organizowanym przez WOAK jest Podlaska Oktawa Kultur, blisko 40% badanych zadeklarowało uczestnictwo w ostatniej edycji festiwalu. Jedną z przyczyn jest z pewnością fakt, że Oktawa Kultur odbywa się na terenie całego województwa, w związku z czym swoje uczestnictwo deklarowali tu zarówno badani z Białegostoku, jak i z innych części regionu. Stosunkowo dużo wskazań miały rozmaite wydarzenia odbywające się w ramach programu Podlaski Pomost Kultury, przy czym z pewnością wiąże się to z faktem doboru próby badawczej – wśród zaproszonych do udziału w badaniu byli m. in. wszyscy uczestnicy programu w roku 2016. Trzecim z wydarzeń, które uzyskało ponad 10 wskazań był Festiwal Piosenki Literackiej im. Łucji Prus. Pozostałe, nieujęte w tabeli imprezy, uzyskiwały jedynie pojedyncze wskazania badanych.

Odpowiedzi na pytanie o ogólną ocenę oferty WOAK były zdecydowanie pozytywne. W 26,6% były to odpowiedzi „bardzo dobrze”, w 58,7% „raczej dobrze”. Przy tym, złe oceny oferty to zaledwie 1,83% odpowiedzi. Warto natomiast zwrócić uwagę, że przy tym pytaniu blisko połowa badanych zdecydowała się nie udzielać żadnej odpowiedzi lub zaznaczyć odpowiedź „nie wiem / trudno powiedzieć”, unikając w ten sposób jednoznacznej deklaracji. Może do wynikać z faktu, że część badanych jest jednocześnie beneficjentami projektów WOAK (m. in. Podlaskiego Pomostu Kultury), w związku z czym uznali za stosowniejsze powstrzymanie się od oceny partnera i/lub grantodawcy. Inną przyczyną może być niewystarczająca znajomość oferty instytucji, aby oceniać ją całościowo. Są to oczywiście tylko przypuszczenia, natomiast należy podkreślić, że w związku z wycofaniem się dużego odsetka respondentów z odpowiedzi na to pytanie, wyniki – choć pozornie jednoznaczne – należy traktować z ostrożnością.

W następnej kolejności badani byli proszeni o ustosunkowanie się do serii zdań dotyczących WOAK w skali od „zdecydowanie się zgadzam” do „zdecydowanie się nie zgadzam”. Ponad 80% badanych stwierdziło, że WOAK to instytucja, o której ma dobre zdanie. Przeciwnego zdania było niecałe 3% respondentów. W tym przypadku odpowiedzi były najbardziej jednoznaczne, ale wydaje się, że większość kolejnych zdań również nie wzbudzała wśród badanych większych kontrowersji. 67% badanych uważa, że WOAK przygotowuje ważne i potrzebne akcje dla społeczności lokalnych. Tyle samo stwierdziło, że WOAK dobrze promuje swoje wydarzenia kulturalne. 60,7% zgadza się, że WOAK wspiera inne instytucje kultury.

Warto zwrócić uwagę, że w stwierdzenia „WOAK to instytucja, dzięki której częściej korzystam z kultury” oraz „Budynki WOAK-u są dobrze przystosowane do odbioru kultury” spotkały się z dużym odsetkiem odpowiedzi „nie wiem / trudno powiedzieć” bądź neutralną odpowiedzią „ani się zgadzam, ani się nie zgadzam” – było to odpowiednio 39,3% oraz 40,5%. Można to prawdopodobnie związać z faktem, że część badanych, np. mieszkających poza Białymstokiem, ma sporadyczny kontakt z tą instytucją i/lub nie miało okazji ocenić funkcjonalności infrastruktury. Należy wreszcie zwrócić uwagę na fakt, że najbardziej rozporoszone odpowiedzi wiązały się ze zdaniem „WOAK to instytucja, która nie zmienia się zbyt”. 31,2% badanych zgadza się z tym stwierdzeniem; 24,9% jest zdania przeciwnego; 43,9% nie udzieliło jednoznacznej odpowiedzi. Taki rozkład odpowiedzi może być przyczynkiem lub punktem wyjścia do dyskusji na temat wizerunku WOAK jako instytucji. Nie oceniając, czy dynamiczna zmiana lub odświeżanie wizerunku instytucji, powinny być tutaj traktowane jako coś jednoznacznie pozytywnego, warto zwrócić uwagę, że badani nie mają w tym przypadku wyraźnych opinii na temat charakteru instytucji, co w dłuższej perspektywie może również utrudniać komunikację na linii instytucja-odbiorcy. Wśród stwierdzeń znalazła się również nieco inaczej sformułowana kwestia oceny oferty instytucji. 71,1% badanych zgodziło się ze stwierdzeniem, że WOAK przygotowuje ciekawą ofertę kulturalną, 5,2% nie zgadza się z nim. Dzięki włączeniu tej kwestii do innych stwierdzeń uzyskano większą liczbę odpowiedzi (N=173) i potwierdzenie przychylniej opinii na temat oferty kulturalnej WOAK wśród badanych. Wszystkie odpowiedzi dotyczące omawianych stwierdzeń zostały zestawione w tabeli poniżej.

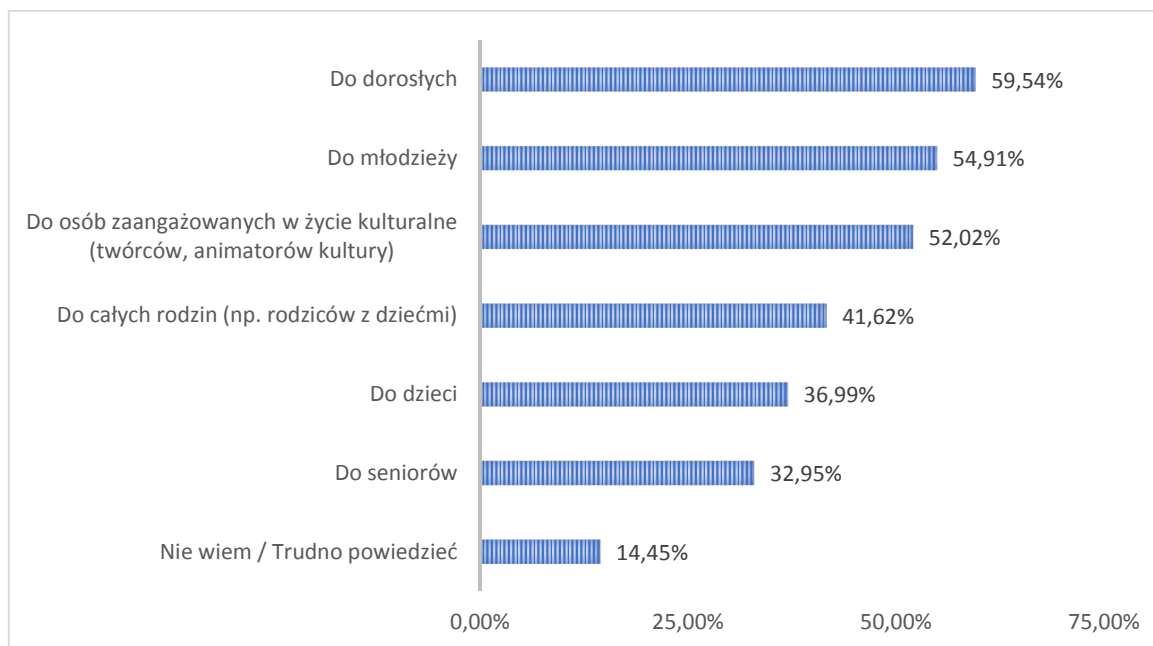
Tabela 3. Opinie respondentów dotyczące WOAK

	Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Ani się zgadzam ani nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie wiem / Trudno powiedzieć
WOAK to instytucja o której mam dobre zdanie	34,7%	45,7%	8,1%	1,2%	1,7%	8,7%
WOAK przygotowuje ważne i potrzebne akcje dla społeczności lokalnej	27,7%	39,3%	15,6%	4,0%	1,2%	12,1%
WOAK to instytucja, dzięki której częścię korzystam z kultury	18,5%	26,6%	23,1%	8,7%	6,9%	16,2%
WOAK to instytucja, która wspiera inne instytucje kultury	26,0%	34,7%	16,8%	5,2%	1,2%	16,2%
WOAK to instytucja, która nie zmienia się zbyt	10,4%	20,8%	26,0%	19,7%	5,2%	17,9%
WOAK przygotowuje ciekawą ofertę kulturalną	24,9%	46,2%	14,5%	4,6%	0,6%	9,2%
Budynki WOAK-u są dobrze przystosowane do odbioru kultury	11,0%	38,7%	19,1%	6,9%	2,9%	21,4%
WOAK dobrze promuje swoje wydarzenia kulturalne	25,4%	41,6%	12,7%	7,5%	2,9%	9,8%

Źródło: opracowanie własne

W dalszej kolejności badani zostali zapytani o to, jakie są, według nich, najważniejsze grupy odbiorców działań WOAK. Respondenci mogli w tym miejscu wybierać wiele odpowiedzi. Trzy z grup – dorośli, młodzież oraz osoby zaangażowane w życie kulturalne regionu, takie jak twórcy lub animatorzy kultury zostały wybrane przez ponad połowę badanych. Zdecydowanie najmniej wskazań zebrały grupy seniorów oraz dzieci. Wynik ten jest o tyle zaskakujący, że akurat te dwie grupy często uznaje się za podstawowe grupy odbiorców instytucji kultury. Oczywiście nie jest tutaj zasadne szczegółowe analizowanie oferty WOAK w celu konfrontacji z wynikami badania kwestionariuszowego – odpowiedzi na to pytanie oddają raczej sposób, w jaki instytucja jest postrzegana przez swoich odbiorców. Rozkład odpowiedzi został przedstawiony na wykresie poniżej.

Wykres 3. Grupy odbiorców WOAK

Źródło: opracowanie własne

Niemal 2/3 badanych związanych zawodowo z kulturą lub edukacją kulturową (65,4%) przyznało, że w ramach obowiązków zawodowych zdarzało im się współpracować z WOAK. Niemal wszyscy (95,2%) zadeklarowali, że współpraca ta układała się dobrze (31,8% raczej dobrze; 63,5% bardzo dobrze). Należy przy tym pamiętać, że ze względu na fakt współpracy, która może wciąż trwać lub zostać ponownie nawiązana w przyszłości, część z respondentów mogło asekuracyjnie zaznaczyć odpowiedź pozytywną. Poza tym, w całym badaniu mogły też wziąć chętniej udział osoby, które mają dobre doświadczenia współpracy. Bez względu na te czynniki, które mogą nieco zakłócać obraz opinii i postaw badanych, należy zwrócić uwagę, że wśród respondentów zaledwie jedna osoba zadeklarowała złą (a ściślej: bardzo złą) współpracę.

Te same osoby zostały następnie poproszone o swobodną ocenę mocnych i słabych stron WOAK. W przypadku mocnych stron, zebrano blisko 70 takich wypowiedzi. W większości były one jednocześnie oceną samej instytucji (jako całości) jak również – co często podkreślano – jej pracowników. Powtarzały się więc opinie dotyczące cech związanych z procesem komunikacji, takich jak: otwartość, życzliwość dla partnerów, gotowość do niesienia pomocy, zaangażowanie, dobry kontakt, miła atmosfera. Druga, często powtarzająca się kategoria dotyczyła wysokich kompetencji merytorycznych kadr, ich wykształcenia oraz kreatywności.

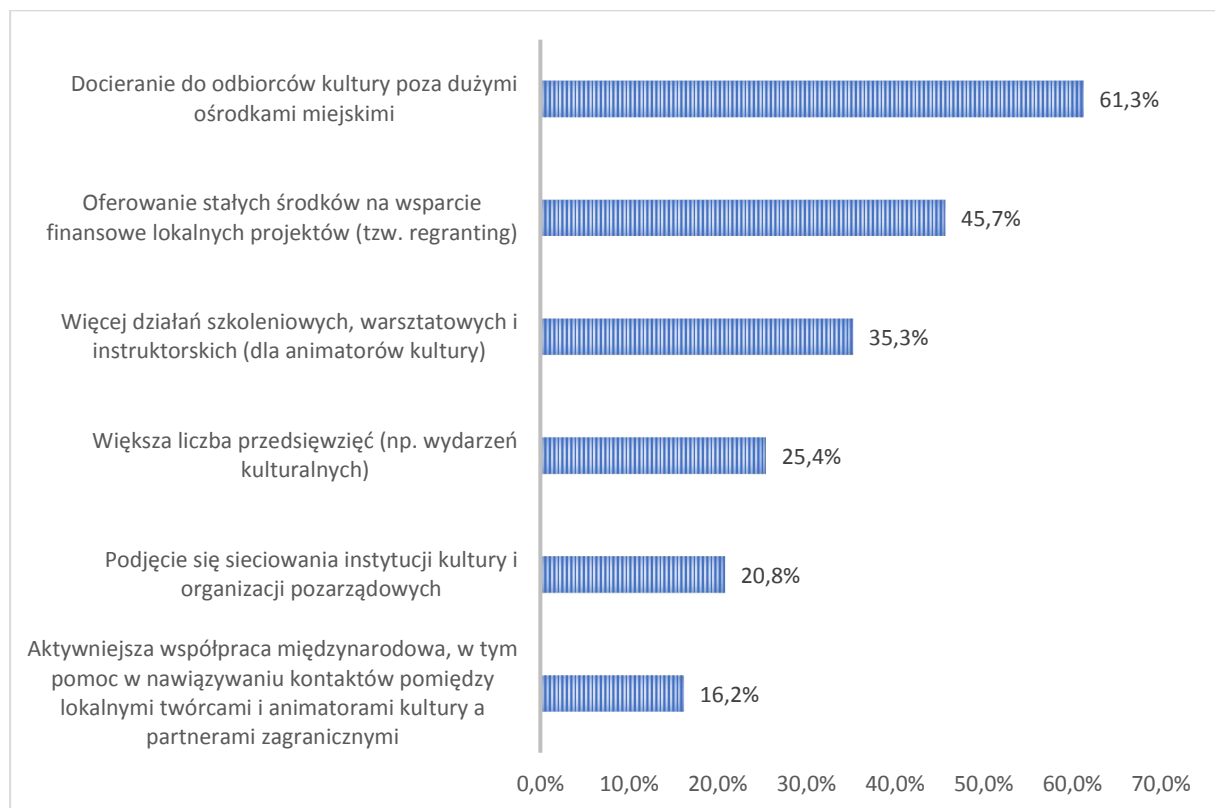
Trzecią co do popularności kategorią odpowiedzi były deklaracje ciekawej, dobrze dopasowanej do odbiorców oferty. Wreszcie, pojedyncze wskazania zwracały uwagę na takie elementy jak sprawne zarządzanie instytucją oraz skuteczne formy promocji wydarzeń.

Pomimo rozkładu odpowiedzi na poprzednie pytania, sugerującego bardzo wysoką ocenę WOAK, w tym wypadku udało się zebrać blisko 30 uwag krytycznych dotyczących tej instytucji. Jak sugerują wyniki badania, według respondentów nie przesłaniają one plusów. Warto jednak pochylić się nad uwagami krytycznymi, które można przypisać do kilku podstawowych kategorii. Pierwsza – najszersza, to utrudnienia wynikające z odległości pomiędzy siedzibą WOAK, a poszczególnymi miejscowościami w regionie. Niektórzy badani nie mają wiele możliwości przyjazdu do Białegostoku i odczuwają to jako niedostatek, inni oczekiwali częstszych wyjazdów pracowników WOAK w teren (domyślnie: do ich społeczności). Druga kategoria dotyczyła niewystarczającej oferty WOAK, zarówno w sensie wydarzeń kulturalnych jak i narzędzi służących współpracy z podmiotami tworzącymi ofertę kulturalną w regionie. Kilukrotnie zwrócono uwagę na niedostatek wydarzeń dla określonych grup, przede wszystkim dzieci (uczniów). Trzecia kategoria to przeszkody administracyjno-finansowe. W tym przypadku badani skarżyli się, że możliwości współpracy lub korzystania z oferty WOAK są za drogie lub obwarowane zasadami, którym badani nie są w stanie – ich zdaniem – sprostać. Czwarta kategoria to niewystarczający lub nieskuteczny przepływ informacji oraz promocja oferty WOAK. Piątą, ostatnią kategorię, stanowią natomiast głosy mówiące o hegemonicznej postawie WOAK wobec małych, lokalnych instytucji kultury.

Wreszcie, badani zostali zapytani o najważniejsze oczekiwania wobec WOAK. Na to pytanie w większości odpowiadali respondenci, którzy współpracowali już zawodowo z tą instytucją. Mogąc zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź, respondenci najczęściej wspominali o potrzebie docierania do odbiorców kultury poza dużymi ośrodkami miejskimi. Jest to, jak się okazuje, nie tylko potrzeba rozpoznana przez badanych spoza stolicy województwa. Blisko połowa respondentów z Białegostoku, również uznało to za ważną kwestię. Miejsce zamieszkania pozostałych badanych rozłożyło się dość równomiernie w całym województwie, nie można więc ustalić, czy w którymś z subregionów, powiatów lub gmin, potrzeba ta jest obecnie szczególnie paląca. Stosunkowo duża część badanych oczekuje od WOAK działań, które oferowane były w ramach programu Podlaski Pomost Kultury, a mianowicie oferowania stałych środków na wsparcie finansowe lokalnych projektów (45,7%) oraz działań szkoleniowych, warsztatowych i instruktorskich dla animatorów kultury (35,3%). Dla

porównania, z mniejszym odzewem spotkało się inne z działań przyświecających Podlaskiemu Pomostowi Kultury – sieciowanie instytucji kultury i organizacji pozarządowych (20,8%). Można przypuszczać, że badani oraz podmioty, które reprezentują, raczej oczekują wymiernego wsparcia (grant, szkolenie), aniżeli stworzenia pewnej platformy do współpracy, wymagającej bardziej otwartej i aktywnej postawy ze strony tych podmiotów. Być może z podobnych względów najmniej odpowiedzi otrzymała ewentualna perspektywa pomocy WOAK w nawiązywaniu przez rozmaite podmioty kontaktów międzynarodowych. Dokładny rozkład procentowy odpowiedzi na to pytanie przedstawiono na wykresie poniżej.

Wykres 4. Oczekiwania wobec WOAK

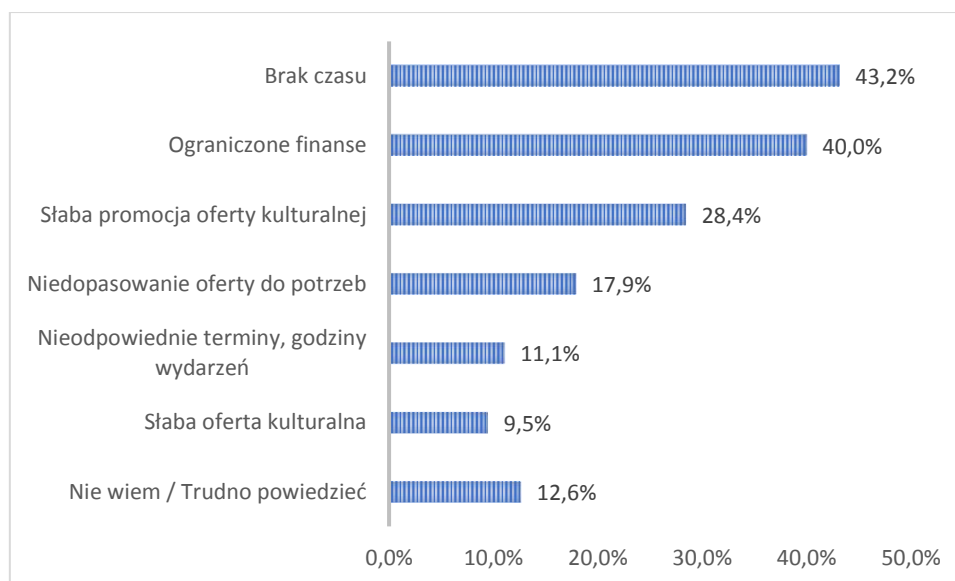

Źródło: opracowanie własne

Badanym zadano następnie pytanie o bariery, które według nich powstrzymują mieszkańców ich miejscowości przed częstszymi kontaktami z ofertą kulturalną. Dwie najczęstsze odpowiedzi, charakterystyczne zresztą również dla innych badań kultury, wskazują na niedostatki czasu (43,2%) i pieniędzy (40%). Najmniej badanych zwróciło uwagę na słabą jakość oferty kulturalnej (9,5%) lub niedopasowanie terminów wydarzeń do możliwości odbiorców (11,1%). Rozkład odpowiedzi wśród mieszkańców Białegostoku i innych

miejscowości był podobny, poza jedną znaczącą różnicą – aż 57,4% badanych mieszkańców Białegostoku zwróciła uwagę na brak czasu. Można przypuszczać, że skutkuje to nieco paradoksalną sytuacją, w której oferta kulturalna stolicy województwa jest bogatsza niż gdzie indziej, ale zajęci innymi sprawami (np. pracą) mieszkańcy, nie mają czasu, żeby z niej skorzystać. Rozkład odpowiedzi na pytanie został przedstawiony na wykresie poniżej.

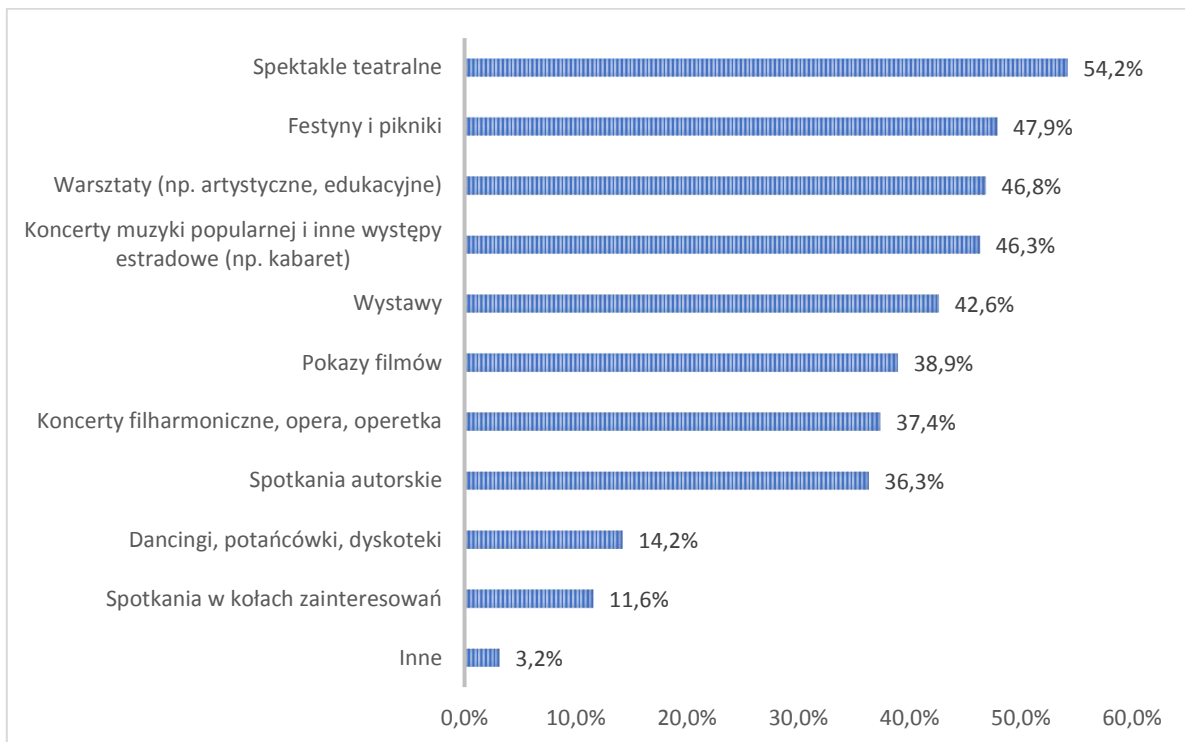
Wykres 5. Główne bariery uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych w miejscowościach respondentów.

Źródło: opracowanie własne

Ostatnie z pytań dotyczyły uczestnictwa badanych w określonych typach wydarzeń kulturalnych oraz najważniejszych ich zdaniem wydarzeń kulturalnych w regionie. Preferencje badanych wydają się odbiegać od przeciętnych zainteresowań uczestników kultury, szczególnie jeśli chodzi o deklaracje zainteresowania wydarzeniami wymagającymi większego zaangażowania uczestników lub względnie wysokiego kapitału kulturowego. Największy odsetek (54,2%) badanych przyznał, że chętnie uczestniczy w spektaklach teatralnych, blisko połowa (46,8%) wspomniała o różnego rodzaju warsztatach. Nieco mniejsza, ale również znaczna część (37,4%) zaznaczyła koncerty filharmoniczne, spektakle operowe i operetkowe.

Wykres 6. Wydarzenia kulturalne, w których chętnie uczestniczą respondenci

Źródło: opracowanie własne

Respondenci mogli również samodzielnie wskazać maksymalnie pięć cyklicznych wydarzeń kulturalnych, które są ich zdaniem najważniejsze w regionie. Łącznie zebrano ponad sto przykładów takich wydarzeń, w tabeli poniżej przedstawiono natomiast czternaście najpopularniejszych, to znaczy takich, które uzyskały przynajmniej pięć wskazań. Zdecydowanie najwięcej otrzymał festiwal Podlaska Oktawa Kultur, czemu z pewnością sprzyjał fakt, że jest to jedno z niewielu wydarzeń, które faktycznie odbywa się na terenie całego województwa. Wśród najczęściej wskazywanych, znalazły się również inne wydarzenia organizowane przez WOAK, to jest Festiwal im. Łucji Prus oraz Przegląd Kapel i Śpiewaków Ludowych województwa podlaskiego. Świadczy to z pewnością o silnej pozycji WOAK jako organizatora wydarzeń kulturalnych w skali województwa. Prócz tego, rozkład wyników zwraca uwagę na kilka kwestii. Po pierwsze, większość z najpopularniejszych wskazań to różnego rodzaju festiwale, często multidyscyplinarne, masowe wydarzenia, które są obecnie – jak opisywał np. Tomasz Szlendak⁴ – podstawową formą uczestnictwa w kulturze. Po drugie,

⁴ T. Szlendak, Aktywność kulturalna, [w:] Kultura miejska w Polsce z perspektywy badań jakościowych, red. W. Burszta i in., Warszawa 2010, s. 114.

stosunkowo najslabiej reprezentowana jest zachodnia część województwa. Pomijając wydarzenia, które w ramach Oktawy Kultur prezentowane są w Łomży czy Grajewie, ta część regionu pozostaje bez rozpoznawalnego, uważanego za ważne wydarzenia. Po trzecie, stosunkowo silną pozycją wykazały się tu wydarzenia związane z kulturą tradycyjną, ludową, wiejską, co wydaje się specyfiką tego regionu. Po czwarte, jeśli chodzi o ofertę stolicy województwa, to poza wydarzeniami organizowanymi przez WOAK, największą uwagę zwrócono na festiwale związane z niszowymi formami sztuki współczesnej i kultury popularnej (Dni Sztuki Współczesnej, Up To Date Festival, Halfway Festival, Festiwal Żubroffka).

Tabela 4. Najważniejsze wydarzenia kulturalne w województwie podlaskim

Wydarzenie	Liczba wskazań	Wydarzenie	Liczba wskazań
Podlaska Oktawa Kultur	80	Halfway Festival	10
Wschód Kultury - Inny wymiar	18	Święto Chleba w Ciechanowcu	10
Up To Date Festival	18	Festiwal im. Łucji Prus	10
Suwałki Blues Festival	15	Festiwal Żubroffka	7
Międzynarodowy Festiwal Hajnowskie Dni Muzyki Cerkiewnej	13	Festiwal Wertep	6
Co Ma Pływać Nie Utonie - Mistrzostwa Polski w Pływaniu Na Byle Czym	13	Festiwal z Wiejskiego Podwórza	5
Dni Sztuki Współczesnej	12	Przeгляд Kapel i Śpiewaków Ludowych województwa podlaskiego	5

Źródło: opracowanie własne

Badanie odbiorców i pracowników WOAK – wywiady jakościowe

Wyniki badania kwestionariuszowego w Internecie wyznaczyły pewien obraz WOAK jako instytucji istotnej zarówno w kontekście przygotowywania oferty kulturalnej w regionie jak i wspierania lub koordynowania działań innych podmiotów zajmujących się kulturą w województwie podlaskim. Obraz ten zostanie w tym miejscu uzupełniony o wnioski z dwóch indywidualnych wywiadów jakościowych przeprowadzonych z odbiorczyniami oferty WOAK oraz jednego wywiadu grupowego przeprowadzonego z pracownikami tej instytucji. Dwa wywiady indywidualne zostały przeprowadzone z osobami, które wykazywały podobieństwo do większości respondentów w badaniu internetowym. Innymi słowy były to kobiety z wykształceniem wyższym, zainteresowane kulturą i korzystające z oferty WOAK, a jednocześnie zawodowo związane z sektorem kultury. Rozmowa z nimi miała na celu rozwinięcie lub lepsze wyjaśnienie niektórych kwestii poruszanych w badaniu internetowym. Wywiad grupowy z pracownikami WOAK, przede wszystkim osobami zaangażowanymi w realizację projektu Podlaski Pomost Kultury, miał na celu ustalenie, jak swoją rolę wobec otoczenia – odbiorców kultury, twórców, instytucji, organizacji pozarządowych – widzi sam WOAK. W pierwszej kolejności zostaną przedstawione wnioski z wywiadów indywidualnych, a następnie wywiadu grupowego.

Scenariusz wywiadów indywidualnych w dużej mierze pokrywał się tematycznie z badaniem internetowym. Badane zostały więc m. in. poproszone o określenie charakterystyki własnego uczestnictwa w kulturze. Jak się okazało, obie badane są osobami aktywnie uczestniczącymi w kulturze. W przypadku pierwszego wywiadu częstotliwość uczestnictwa jest nieco mniejsza (badana oceniała ją w skali miesiąca, mówiąc o kilku wydarzeniach, w których brała udział). Wydarzenia te częściej odbywają się na terenie Białegostoku, w nieco mniejszym zakresie uczestniczy w wydarzeniach organizowanych na terenie województwa, a także w innych miastach i województwach. W przypadku drugiego wywiadu można mówić o nieco bardziej intensywnym uczestnictwie (dwa lub trzy razy w tygodniu). Badana uczestniczy zarówno w wydarzeniach organizowanych w Białymstoku, w regionie, jak i na terenie innych miast i województw.

Obie badane uczestniczą w wydarzeniach związanych z muzyką tradycyjną (warsztaty śpiewu, koncerty, warsztaty taneczne, potańcówki). W odniesieniu do pierwszego wywiadu, to właśnie wydarzenia o charakterze muzycznym uznać można za dominujący typ

podejmowanej aktywności kulturalnej. Badana jednak różnicuje zarówno formę samych wydarzeń muzycznych (dobiera je naprzemiennie, uwzględniając zarówno rozmaite formuły jak i lokalizację, różnicuje także sam typ muzyki). Uczestniczyła np. w warsztatach tanecznych organizowanych przez WOAK, koncertach czy festiwalach muzyki tradycyjnej, ale także festiwalu muzyki elektronicznej Up To Date. Badana zaproszona do drugiego wywiadu aktywne uczestnictwo w rozmaitych wydarzeniach muzycznych (przede wszystkim związanych z muzyką tradycyjną *in crudo*) łączy także z zainteresowaniem i aktywnym udziałem w aktywnościach kulturalnych związanych z innymi dziedzinami sztuki: teatrem, kinem ale również np. rękodziełem. Wieloletnie zainteresowanie kulturą ludową przejawiane przez badaną przekłada się zarówno na chęć odwiedzania rozmaitych ośrodków kultury (np. Kleszczele, Supraśl, Bielsk Podlaski), ale także na stałe poszukiwania wydarzeń odnoszących się do tej tematyki w ramach oferty instytucji i organizacji białostockich.

Istotną różnicą jaką zauważyć można pomiędzy postawami obu badanych jest nieco odmienne określenie potrzeby uczestnictwa w kulturze. Mimo, że obie rozmówczynie związane są zawodowo ze sferą kultury, jedna z nich swoje „prywatne” uczestnictwo wyraźnie oddziela od kwestii zawodowych, wiążąc swoją aktywność poza godzinami pracy wyłącznie z rozrywką, relaksem, czasem wolnym. Druga badana z kolei wyraźnie zaznacza, że jej udział w wydarzeniach kulturalnych wypływa z głębokiej potrzeby poznawania i doświadczania sztuki, czy mówiąc ogólniej, treści kultury. Po drugie zaś, uczestnictwo w kulturze pozwala jej obserwować innych artystów, animatorów i stanowi rodzaj stymulacji. Innymi słowy, uczestnictwo stwarza szansę by inspirować się pomysłami, rozwiązaniami, formułami stosowanymi przez innych organizatorów.

Badane oceniały również poziom wydarzeń kulturalnych w regionie. Obie dokonały porównania Białegostoku do innych polskich miast, zwracając uwagę na pewne stałe cechy oferty białostockiej np. na jej dość małą różnorodność, małą adekwatność do rozmaitych potrzeb mieszkańców. Jedna z badanych wskazała na pojawiające się nowe inicjatywy kulturalne w regionie np. dobrze oceniany przez nią Slow Fest w Supraślu, który – jak twierdzi – mobilizuje i przyciąga nieco innych uczestników (turystów). Jest to ciekawe spostrzeżenie, sugerujące że pewne typowe (być może stereotypowe) cechy regionu, takie jak wiejskość, peryferyjność, wielokulturowość, gościnność, tradycja, mogą być przedstawiane w kulturze nie tylko w postaci wydarzeń nawiązujących wprost do folkloru i kultury ludowej, ale również w bardziej współczesnej formie, w tym przypadku w opakowaniu modnego sloganu *slow life*

(dla porównania, w badaniu internetowym, Slow Fest został wymieniony jako ważne wydarzenie w regionie przez jedną osobę).

Obie badane są zawodowo związane ze sferą kultury i deklarują raczej dobrą znajomość oferty kulturalnej WOAK. Dość regularnie uczęszczają na organizowane przez tę instytucję warsztaty tańców tradycyjnych i choć w wywiadach formułowały pewne uwagi krytyczne, np. związane z formą warsztatów, efektami pracy, zaangażowaniem instruktora, to jednocześnie doceniały próby zapewniania przez WOAK regularnego dostępu do tego typu wydarzeń. Dobrą opinią wśród badanych cieszy się także cykl wydarzeń Folk on the street czy inne akcje streetartowe. Podkreślano także wysoką jakość działań edukacyjnych w ramach studiów podyplomowych z zakresu arteterapii. Z negatywną oceną ze strony jednej z badanych spotkał się natomiast kurs dramy (w jej ocenie prowadzony niezbyt profesjonalnie). Dość krytycznie oceniono także Rockowania, które zdaniem jednej z badanych niezbyt dobrze komponują się z pozostałą częścią oferty WOAK.

Obie badane stosunkowo źle oceniały Podlaską Oktawę Kultur, kojarząc ją przede wszystkim z wydarzeniem o masowym charakterze i przestarzałej estetyce. Badane, same żywo zainteresowane kulturą tradycyjną, wyraźnie wskazywały na przesunięcie ciężaru imprezy w stronę koncertów zespołów pieśni i tańca, a nie – jak życzyłyby sobie – w stronę muzyki tradycyjnej, wiejskiej, *in crudo*. Warto podkreślić, że obie badane twierdziły, że widzą zainteresowanie (ze strony mieszkańców) tym wydarzeniem i powinno ono być dalej organizowane, tyle że z punktu widzenia pasjonatek, czy osób zajmujących się zawodowo podobnymi tematami, imprezie potrzebne jest nieco inne rozłożenie akcentów (np. zorganizowanie jednego dnia *in crudo* podczas festiwalu, uzupełnienie imprez masowych plenerowych warsztatami, zaproszenie innych wykonawców itp.).

Obie badane postrzegały WOAK jako instytucję zbyt dużą, a przez to niewystarczająco przyjazną odbiorcy i wyraźnie skupioną na obowiązkach biurokratycznych. Z jednej strony wskazywały na wysokie kompetencje większości pracowników, z drugiej zaś zaznaczały, że z perspektywy odbiorców kultury można odnieść wrażenie istniejących w WOAK konfliktów lub, w każdym razie, niewystarczająco efektywnej współpracy między pracownikami. Jedna z badanych oceniała ofertę instytucji przede wszystkim jako przestarzałą w formie, nieadekwatną do wielu jej osobistych potrzeb kulturalnych, choć z drugiej strony, ta sama badana podkreślała, że WOAK może w nienajlepszy sposób, ale jednak zajmuje się obszarem muzyki ludowej (zwłaszcza tańców) w sposób dość stały, regularny. Tym nie zajmują się

natomiast inne instytucje kultury w regionie, szczególnie działające na poziomie ponadgminnym. Obie badane przyznawały, że oferta instytucji jest różnorodna, dopatrywały się jednak w tej różnorodności oferty raczej niespójności niż wartości płynącej z pakietu rozmaitych propozycji.

Obie badane podkreślały także nieskuteczny czy wręcz – w ich opinii – drażniący sposób informowania o wydarzeniach, jaki dominuje w przekazach internetowych WOAK. Wskazywano tu zarówno na niedogodności interfejsu (np. słabo działająca, nieintuicyjna strona www), jak i na formuły językowe używane w przekazach (np. drażniące dla badanych formy typu: „Pierwsze w Białymstoku warsztaty tańców tradycyjnych”, nieadekwatność i niecisłość stwierdzeń takich jak „Tydzień z kulturą tradycyjną”, kiedy w rzeczywistości są to cztery dni itp.). Obie badane podkreślały także nadmierne przywiązanie instytucji do kwestii wizerunkowych, co utrudnia identyfikację z działaniami WOAK i swobodne uczestnictwo w proponowanych wydarzeniach. Jedna z badanych mówiła w tym kontekście np. o akcji malowania murali, gdzie nieustannie podkreślano, że mural „należy” do instytucji, a nie np. do mieszkańców miasta. Działalność instytucji kojarzono przede wszystkim z Białymstokiem. Jedna z badanych wspominała też o działaniach prowadzonych w ramach programu Podlaski Pomost Kultury na terenie województwa.

Poproszone o syntezę swoich opinii, badane wymieniły w ich mniemaniu mocne i słabe strony WOAK. Do mocnych stron należą: infrastruktura (szczególnie odpowiednia sala koncertowa w spodkach), sprawni merytorycznie instruktorzy, dobra organizacja konkretnych wydarzeń i ich wysoka jakość (np. kurs arteterapii), inicjowanie działań w terenie (na przykładzie Podlaskiego Pomostu Kultury). Do słabych stron należą natomiast: przestarzała estetyka (wystój sal, typy wydarzeń, formuły pracy), niespójność oferty („mydło i powidło”), trudny kontakt i współpraca przy realizacji projektów zewnętrznych (brak zaangażowania, zaporowe stawki za wynajem sali, niezgodnione zmiany w omawianych wcześniej umowach), brak przejrzystej i interesującej wizji programowej, „megalomania” instytucji (nadmierne akcentowanie roli własnej, zamiast podjęcia roli służebnej wobec mieszkańców). Zarówno mocne jak i słabe strony częściowo pokrywają się z wynikami badania internetowego, choć dodają również do niego – szczególnie w aspekcie krytycznym – bardziej indywidualne spojrzenie.

Jedna z badanych nie miała żadnych doświadczeń w zawodowej współpracy z WOAK, druga opowiadała o jednym epizodzie współpracy, który ocenia jako niepomyślny. Bez

względu na znikome doświadczenie, obie badane, częściowo w oparciu o znane im opinie innych uczestników pola kultury, wymienili również ważne według nich mocne i słabe strony współpracy z WOAK. Do mocnych stron zaliczono: odpowiednią infrastrukturę, położenie siedziby instytucji w centrum Białegostoku, regularne organizowanie wydarzeń dotyczących kultury ludowej lub tradycyjnej. Słabe strony to: trudny kontakt z instytucją przy realizacji projektów zewnętrznych, niedostatek zaangażowania pracowników podczas współorganizowanych przez WOAK wydarzeń, zbyt duża koncentracja instytucji na kwestiach finansowych (zaporowe stawki za wynajem sal), wątpliwe działania instytucji na poziomie administracyjno-prawnym (nieuzgodnione z partnerami czy współorganizatorami projektu zmiany w omawianych wcześniej umowach).

Na pytanie o rolę, jaką powinien odgrywać WOAK dla kultury (a szczególnie dla edukacji kulturowej) w województwie podlaskim badane wskazywały przede wszystkim na konieczność podejmowania pracy w terenie; wspieranie Gminnych Ośrodków Kultury, innych instytucji i pojedynczych animatorów, sieciowanie kontaktów, organizowanie konferencji, warsztatów dla lokalnych liderów, w tym także rozwijanie działań rozpoczętych w ramach programu Podlaski Pomost Kultury.

Wywiad grupowy z pracownikami WOAK toczył się wedle nieco innego scenariusza. W pierwszej kolejności badani zostali poproszeni o definiowanie pojęcia edukacja kulturowa, które jest centralnym pojęciem projektu Bardzo Młoda Kultura / Podlaski Pomost Kultury. W opinii badanych rozróżnienie pomiędzy edukacją kulturową a edukacją kulturalną ma charakter czysto akademicki, ponieważ w sferze działań aktywizujących, animacyjnych i edukacyjnych ścisłe separowanie obu typów edukacji nie jest konieczne. W ramach podejmowanych przez WOAK działań oba typy edukacji przenikają się i uzupełniają. Należy więc podkreślić, że różnice definicyjne pracownicy instytucji rozpoznają, ale jednocześnie zaznaczają, że w procesie planowania i realizowania działań mają one charakter drugorzędny. Faktycznym punktem odniesienia „definicyjnego” jest dla badanych raczej statut instytucji, zgodnie z którym realizują one działania odnoszące się zarówno do edukacji w obrębie poszczególnych dziedzin sztuki (edukacja kulturalna), jak i transmisji kodów kulturowych, kształtowania postaw (edukacja kulturowa). W opinii badanych edukacja kulturowa realizowana przez WOAK znajduje wyraz przede wszystkim w różnorodności form i wydarzeń kulturalnych proponowanych przez instytucję. Dzięki niej twórcy i uczestnicy kultury zyskują

dostęp do szerokiego spektrum działań (od imprez masowych, przez małe formy warsztatowe, po inicjatywy szkoleniowe, menedżerskie itp.) Owa różnorodność z czasem pozwala odbiorcom na kształtowanie własnych gustów, preferencji i – w zamyśle organizatorów – przyczynia się do lepszego rozumienia otoczenia kulturowego. Owo rozumienie przekłada się z kolei na podejmowane przez uczestników kultury działania twórcze.

Jakich efektów oczekuje WOAK po działaniach z zakresu edukacji kulturowej? Badani zgodnie twierdzili, że działania z zakresu edukacji kulturowej przyczyniają się do rozwoju rozbudowanych kompetencji społecznych i to należy uznać za jej podstawowe cele, które w dalszej perspektywie przekładają się np. na pożądane postawy obywatelskie, poczucie estetyki, kompetencje poznawcze. Zgadzano się jednocześnie co do tego, że są to efekty w gruncie rzeczy niemierzalne. Niemniej, można wyznaczyć pewne pożądane kierunki rozwoju mechanizmów edukacji kulturowej. Według wypowiedzi rozmówców mogłyby być one następujące:

- ◆ konieczność ustawicznego prowadzenia działań z zakresu edukacji kulturowej i stopniowe zapełnianie „białych plam” na mapie województwa, tj. inicjowanie i pobudzanie działań w tych jednostkach samorządu terytorialnego, gdzie do tej pory zupełnie nie istniały bądź podejmowane były w sposób akcyjny, jednorazowy lub nieskuteczny;
- ◆ tworzenie konkursów ofert zarówno na poziomie ministerialnym jak i lokalnym, samorządowym, co powinno zagwarantować stałe podejmowanie działań o charakterze pomostowym i sieciującym;
- ◆ zwiększanie nakładów finansowych na programy sieciujące, zwiększające dostęp uczestników kultury z małych miejscowości do rozmaitych wydarzeń;
- ◆ włączanie działań z zakresu edukacji kulturowej w realizację projektów finansowanych z programów UE, jako komponentu np. inwestycji infrastrukturalnych;

Ważnym warunkiem skutecznego wpływu na kondycję edukacji kulturowej jest odpowiednia współpraca z podmiotami znajdującymi się w lokalnych polach kultury, to jest samorządami, instytucjami kultury, placówkami edukacyjnymi czy organizacjami pozarządowymi. W opinii badanych w miejscowościach/gminach, z którymi współpracuje WOAK na kondycję edukacji kulturowej w największym stopniu wpływa jakość współpracy pomiędzy wójtem/burmistrzem, a instytucjami kultury oraz ich charakter, np. w jakim stopniu

opierają się one na czystych relacjach władzy-podległości, a w jakim na osobistych stosunkach. W wywiadzie pojawiły się przykłady konfliktów pomiędzy władzami lokalnymi i ośrodkami kultury, gdzie względy ambicjonalne oraz chęć realizowania wyłącznie projektów zgodnych z linią polityczną wójta lub burmistrza skutkowały małą efektywnością realizowanych działań oraz ignorowaniem rzeczywistych potrzeb mieszkańców. Podobne konsekwencje może mieć także wpływ aktywnej władzy lokalnej na bierną, dyspozycyjną instytucję kultury. Badani podkreślali, że w warunkach słabej współpracy bądź konkurencji pomiędzy władzą, a instytucjami kultury znaczenie trudniejsze staje się realizowanie przez WOAK – czy potencjalnie inny podmiot wkraczający na lokalną scenę z zewnątrz – działań aktywizujących i edukacyjnych w terenie.

Badani twierdzili również, że w ostatnich latach w społecznościach lokalnych coraz wyraźniej zaznaczają swoją obecność podmioty mniej zinstytucjonalizowane – organizacje pozarządowe czy wręcz nieformalne inicjatywy mieszkańców. Podkreślano w tym kontekście pewną świeżość i efektywność działań przez nie inicjowanych oraz fakt, że często funkcjonują one poza lokalnym hierarchicznym układem instytucji. Za relatywnie najmniej aktywne w procesie realizowania działań z zakresu edukacji kulturowej badani uznali szkoły, choć jak zaznaczano, istnieją tu także przykłady wzorcowej współpracy. Rozmówcy podkreślali jednak, że dość często mają do czynienia z biernością i brakiem zainteresowania ze strony nauczycieli. Z drugiej zaś strony wskazywano także na rozmaite obciążenia dydaktyczne czy administracyjne, które znacznie limitują ewentualną aktywność w obrębie edukacji kulturowej szkół.

Dalsze pytania o rolę WOAK jako instytucji wpływającej na kondycję edukacji kulturowej w województwie podlaskim skupiały się na działaniach podejmowanych poza programem Bardzo Młoda Kultura / Podlaski Pomost Kultury. W opinii badanych działania monitorujące sytuację w społecznościach lokalnych realizowane są przez pracowników WOAK w formie cyklicznych wizyt terenowych w gminnych instytucjach kultury, a także w ramach spotkań takich jak Podlaskie Forum Kultury, bądź tematycznych warsztatów szkoleniowych oferowanych animatorom. Według rozmówców animatorzy i edukatorzy kultury w województwie podlaskim potrzebują i oczekują czterech głównych rodzajów wsparcia.

Są to:

- ◆ Wsparcie finansowe (możliwość użyczenia sprzętu, dofinansowanie materiałów warsztatowych, zakup nagród w konkursach);
- ◆ Wsparcie organizacyjne (zajęcia prowadzone przez wykwalifikowanych instruktorów z zewnątrz; nieodpłatny udział jurorów z WOAK podczas wydarzeń takich jak konkursy, przeglądy itp.; doradztwo w zakresie przepisów i powinności formalno-administracyjnych np. konstruowanie umów, porozumień itp.);
- ◆ Szkolenie kadr (warsztaty tematyczne, fora kultury, szkolenia, studia podyplomowe);
- ◆ Działania sieciujące (spotkania i warsztaty kierowanie do wszystkich animatorów w województwie)

Porównując te stwierdzenia z wynikami badania internetowego, można dodać, że z perspektywy lokalnych animatorów i edukatorów czwarta grupa potrzeb wydaje się najmniej paląca, na pierwszy plan wybija się natomiast wsparcie finansowe i organizacyjne.

Badani zaznaczali, że pracownicy WOAK oprócz zapisanych w harmonogramie wizyt i spotkań starają się stale kontaktować się z instytucjami kultury w terenie. Lokalnych animatorów i edukatorów zachęcają do zgłaszania swoich potrzeb i w związku z takimi prośbami interweniują. Podkreślano także, że podstawowym zadaniem WOAK-u jest raczej aktywizowanie, wspomaganie lokalnych ośrodków kultury, a nie ich ścisła kontrola i nadzór.

Kolejne pytania dotyczyły współpracy WOAK z innymi podmiotami w regionie, pod względem jej częstotliwości, charakteru i jakości. Rozmówcy stwierdzili, że WOAK współpracuje stale właściwie z wszystkim typami podmiotów zaangażowanymi w sferze kultury, to jest z ośrodkami kultury, bibliotekami, szkołami, organizacjami pozarządowymi. Przy tym, badani podkreślali, że trudno jest wskazać optymalny model współpracy, bo jej efektywność w dużym stopniu zależy od warunków środowiskowych, struktury lokalnego pola kultury (np. wspomnianych wyżej relacji pomiędzy samorządem a gminnymi instytucjami kultury). Pracownicy WOAK deklarują dążenie do wypracowywania skutecznych ścieżek współpracy z ośrodkami kultury przede wszystkim w oparciu o dyskutowane z konkretnym ośrodkiem potrzeby i jego specyfikę. Pośród wskazywanych przez badanych przykładów wzorcowej współpracy wyodrębnić można następujące elementy wpływające na dobrą jej jakość:

- ◆ zaangażowanie i pasja kadry zarządzającej (np. dyrektora, kierownika) ośrodka kultury, jego/jej komunikatywność i otwartość na zdobywanie kompetencji;

- ◆ przynajmniej względna przychylność władz samorządowych;
- ◆ brak konkurencji pomiędzy podmiotami realizującymi działania kulturalne;
- ◆ chęć realizowania współpracy w oparciu o model partnerski, a nie hierarchiczny;
- ◆ realizowanie działań cyklicznych, długofalowych, poszerzanie sieci kontaktów;

Jako przykłady efektywnej współpracy wskazano m.in. działania inicjowane przez ośrodki kultury w gminach Korycin i Choroszcz, w Wysokiem Mazowieckiem, przez szkołę w Złotorii, Gimnazjum w Knyszynie, świetlice i CKG Kolno w Koźle.

Nieefektywną współpracę w ramach działań dotyczących edukacji kulturowej wiązano przede wszystkim z biernością czy brakiem zaangażowania lokalnych animatorów, dyrektorów ośrodków kultury. Badani wskazywali także na trudności związane ze zjawiskiem tzw. grantozy, to jest dopasowania faktycznych działań do możliwości ich finansowania ze środków zewnętrznych. Edukatorów, którzy coraz więcej czasu i energii zmuszeni są poświęcać na pozyskiwanie środków i „rutynowe” realizowanie projektów, cechuje coraz mniejsza dbałość o cele edukacyjne – ich zgodność z rzeczywistymi potrzebami lub trwałość (czy utrzymają się gdy projekt dobiegnie końca).

Badani zostali również poproszeni o opinie na temat współpracy z podmiotami spoza województwa podlaskiego. Rozmówcy twierdzili, że nie współpracują z instytucjami o podobnym profilu na terenie kraju, bo w istocie taka współpraca nie jest potrzebna. Ośrodki takie jak WOAK niejako z założenia mają zasięg regionalny. Częstkowa współpraca i wymiana doświadczeń pojawia się jednak pomiędzy regionalnymi operatorami w ramach projektu Bardzo Młoda Kultura, gdzie mamy do czynienia z różnymi typami instytucji. Podczas wywiadu pojawił się w tym wątku również postulat przeanalizowania i zoptymalizowania działań z zakresu edukacji kulturowej podejmowanej przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego i WOAK w taki sposób, by oba te podmioty mogły się w swojej pracy uzupełniać.

Badani mieli wreszcie za zadanie opowiedzieć z perspektywy pracowników instytucji o jej mocnych i słabych stronach (przede wszystkim w kontekście edukacji kulturowej). Nie spodziewając się, że badani będą w czasie rozmowy wyjątkowo krytyczni wobec własnego miejsca, uznano to pytanie za ważne. Po pierwsze, miało ono dać możliwość porównania mocnych i słabych stron WOAK widzianych od środka i z zewnątrz (poprzez badanie internetowe uczestników, indywidualne wywiady pogłębione). Po drugie, stanowić swoisty punkt wyjścia do ewentualnej refleksji dotyczącej kierunków dalszego rozwoju instytucji.

Poniżej znajduje się syntetyczne zestawienie najważniejszych mocnych i słabych stron wymienionych przez rozmówców.

Mocne strony:

- ◆ zbieżność celów statutowych WOAK z celami edukacji kulturowej, dzięki czemu może on jako instytucja kultury podejmować działania długofalowe i koncentrować się stale na celach edukacyjnych;
- ◆ ciągłość i cykliczność podejmowania inicjatyw z zakresu edukacji kulturowej;
- ◆ dobre przygotowanie merytoryczne, doświadczenie i zaangażowanie instruktorów, pracowników;
- ◆ elastyczność pracowników, gotowość do podejmowania bieżących interwencji;
- ◆ wypracowanie zróżnicowanych, efektywnych modeli współpracy z ośrodkami terenowymi;

Słabe strony:

- ◆ trudności organizacyjne wynikające z konieczności godzenia stałego planu merytorycznego WOAK-u z potrzebami na bieżąco zgłaszanymi przez ośrodki kultury z terenu;
- ◆ upowszechniające się zjawisko tzw. grantozy pośród wnioskodawców w ramach Podlaskiego Pomostu Kultury.

Jak podkreślali badani, o ile problem nadmiaru obowiązków i wzmożonej pracy organizacyjnej trudno jest przewyciężyć, to kwestie związane ze zjawiskiem grantozy – w istocie raczej zagrożenie dla instytucji, aniżeli jej słaba strona – WOAK próbuje minimalizować. W ramach Podlaskiego Pomostu Kultury wypracowano pewne rozwiązania pozwalające na bieżąco wychwytywać symptomy zjawiska „grantozy”, takie jak zawyżanie kosztów realizacji projektu. Dzieje się to m. in. poprzez wieloetapową ocenę wniosków. Wypracowane mechanizmy przynajmniej w pewnych względach pozwalają realizować zamierzone cele instytucji w sposób bardziej skuteczny.

Warto zauważyć, że odbiorcy i/lub partnerzy WOAK zwracali uwagę na podobne mocne strony, przede wszystkim związane z kompetencjami kadry, gotowością do współpracy,

otwartością, elastycznością. W przypadku słabych stron, podobnie, część wypowiedzi można połączyć z zauważoną przez pracowników niewydolnością struktury (konieczność trzymania się określonych planów i procedur ogranicza potencjał działania na innych polach), ale rozmówcy nie wspominali właściwie o ważnych dla odbiorców kwestiach związanych z szerokością wachlarza oferowanych wydarzeń, ich atrakcyjnością oraz sposobem komunikacji i promocji.